

Bij het omslag

De dood van verteller Koolhaas in de nacht van 16 op 17 december 1992 voerde ons terug naar zijn werk. Het is alom gezegd: met zijn dierenverhalen zal zijn naam niet slechts in onze literatuurgeschiedenis voor altijd geschreven blijven, maar als ze vertaald worden, gaan ze - daarover legt men weinig twijfel aan de dag- ook tot de wereldliteratuur behoren.

Op onze openingsbladzijde drukten we het slot af van het verhaal 'De bijeenkomst', en daar hebben we niet voor behoeven te zoeken: *Alle dierenverhalen* viel open en de keuze was bepaald. Ze had op zoveel andere fragmenten kunnen vallen - 'Doodstil eitje' bijvoorbeeld of 'Balder D. Quorg, spin' of enzovoorts-, want Koolhaas was altijd bezig met de dood in het leven en de ondeelbaarheid ervan. Transcendentie, het overstijgen van de dagelijkse werkelijkheid naar een hoger bestaan, ze behoort tot het wezen van zijn werk. Niet voor niets noemde Cornelis Verhoeven hem een 'parafilosoof'.

Stiemer en Stalma is een van de oudste verhalen van Koolhaas. Het verscheen in 1937 als feuilleton in de Nieuwe Rotterdamsche Courant en er waren buitenlandse jeugdtijdschriften die het zo mooi vonden dat ze het overnamen. Voor de uitgave die Van Oorschot een jaar na Koolhaas' literaire debuut met *Poging tot instinct* (1956) verzorgde, tekende dichter Leo Vroman de illustraties waarvan wij voor deze Tsjip voorzichtig gebruik maken. Een combinatie van mens en dier die in de latere romans nogal eens de verbazing en ergernis wekte van de kritiek valt in het kinderboek minder slecht en zo werden de wondervis Stalma en de duiker Stiemer een geaccepteerd duo. Pak het boek uit de kast waar het schuilgaat en zie opnieuw hoe rijk de verbeeldingskracht en fantasie van Koolhaas waren. Stiemers reis door de wondere wereld is als een queeste: het heilige doel Stalma te vinden is gesteld en de held moet veel obstakels

overwinnen om zo ver te komen. Maar het lukt tenslotte. De woorden waarmee de verteller afscheid neemt van de jeugdige lezer wijken qua toon en intentie nauwelijks af van de bevindingen van Tractaal die we als opening van dit nummer citeren:

"Aan het einde van de baai zwom Stalma op en neer. Stiemer keek naar haar en hij moest met de Corrie door een gordijn van licht, dat zozeer vervuld was van het geluk van Stalma dat men het niet alleen zag, maar ook voelde! Van de muziek op de kant was nu bijna niets meer te horen en het water buiten de baai was vrij grijs en tamelijk onstuimig. Daarin ging Stiemer. De zee weer op: alleen en zonder Stalma. Stalma was gelukkig in de Spelevaartbaai en in de tuinen en altijd als Stiemer om zou kijken, wáár hij ook zou zijn, zou hij in zijn verbeelding die gelukkige baai zien met het licht dat uit het water straalde en dan zou hij weten dat Stalma daar stralend rondzwom en af en toe zeer verheugd eens een sierlijke wending zou maken. Stiemer zuchtte diep en hij zei: Stalma..." (p. 103).

Op tachtigjarige leeftijd gestorven, minder en minder wetend, met soms nog heel heldere momenten, maar wegdoezelend in een halfbestaan, laat Koolhaas ons een oeuvre na, dat, de begrijpelijke discussie over de slordigheden in zijn romanwerk ten spijt, voor velen wijsheid-in-verhaalvorm zal blijven bieden. Bij de crematie op Westgaarde ontbrak, niet weinig tekenend, de literaire wereld nagenoeg. Koolhaas heeft zich van die wereld nooit iets aangetrokken, was in zekere zin asociaal en ging zijn eigenzinnige gang, al leed hij, zolang hij de kritieken nog las, overmatig onder de dreunen die hem telkens weer verkocht werden: *die verteller, die slordigheden!* De P.C. Hooftprijs 1992 die hem op de valreep werd toegekend, was een erkenning die de kloof enigszins verkleinde. Ze markeert een waardering voor zijn werk die zeker wat de dierenverhalen betreft weer groeiende is en mogelijk leidt tot het respect dat hem toekomt. (WdM)

